

A kínai egyetemi könyvtárosok új szerepe: szabadalmi információszolgáltatás fejlesztése a Nanjing Műszaki Egyetem könyvtárában

Háttér

A kínai kormány 2008-ban közzétette a nemzeti szellemi tulajdon védelmének stratégiáját azzal a céllal, hogy javítsa a kutatási és fejlesztési intézmények hatékonyságát a szellemi tulajdon létrehozásában, védelmében, felhasználásában és menedzselésében. A dokumentumban kiemelten foglalkoztak azzal is, hogy a vonatkozó forrásoknak a felhasználására felhívják a figyelmet az információszolgáltatások területén.

A tudományos kutatás szempontjából a szellemi tulajdon típusain belül a szabadalmak a legjelentősebbek, így a hagyományos források mellett, érdemes lenne a kutatóknak ezeket is integrálni a munkáikba. A szabadalmak tartalmazzák a legfrissebb technológiai információkat szinte minden tudományterületen. A találmányok 90%-a szabadalmazott és a technikai információk 70%-a semmilyen más forrásból nem érhető el.

Jelenleg a kínai egyetemek könyvtáraiban általában tradicionális, passzív szabadalmi információszolgáltatás folyik, ami azt jelenti, hogy a könyvtári honlapon a kutatóknak ki kell tölteniük egy kérelmet, amelyen részletesen leírják, milyen témában, milyen információs igényük merült fel. Ezt a könyvtárosok feldolgozzák, kikeresik és elemzik az adott szabadalmat vagy szabadalmakat, majd egy beszámoló formájába elküldik az érdeklődőnek. A módszer nehezen tudja maximálisan kielégíteni a kutatók igényeit, szükség lenne arra, hogy a könyvtárosok aktív félként, a kutatókkal együtt dolgozva részt vegyenek a kutatási folyamatban.

A *Nanjing Műszaki Egyetem* (NanjingTechnology University = NJTech), hogy meg tudjon felelni a megszorított szabadalmi kéréseknek, 2010-ben elkezdte fejleszteni vonatkozó szolgáltatásait. Kiválogatták a könyvtárosok közül azokat, akik

mesterdiplomával rendelkeznek valamilyen szaktudományos vagy mérnöki területen, majd továbbképzésekre küldték őket. A tréningek egy részét a *SIPO* (State Intellectual Property of China) tartotta, a másik részét az *ISTIC* (Institute of Scientific & Technical Information of Shanghai). Emellett a könyvtár megvásárolta az Innography szellemi tulajdonanalizáló szoftvert, ami nagyban támogatja a könyvtárosok munkáját. A szoftver használatához azonban elengedhetetlen a kellő szaktudás. A speciális tréningek azért is fontosak, mivel a szabadalmak gyakran használnak szaknyelvi zsargont, amelyhez elengedhetetlen egy „dekódoló” személy.

Módszerek

2013-ban az NJTech a szabadalmi információszolgáltatás fejlesztése érdekében felmérést végzett. A megfelelő szolgáltatás kialakítása céljából három kérdésre kellett megtalálniuk a választ: (1) a különböző kutatási fázisokban milyen különleges információs igények merülnek fel, (2) hogyan keresik és használják fel a kutatók ezeket a forrásokat és (3) hogyan vesznek részt a könyvtárosok a kutatási folyamatban a szabadalmakra történő figyelemfelhívás érdekében. A válaszokat két forrásból remélték: idézettséganalízisből és kérdőívekből.

Az idézettségi mutatók eredményei alapján elsősorban a kémia területén használják a legtöbb szabadalmat, ezt követi a biotechnológia és az anyagtudomány. Az idézett szabadalmak nagy része 10 évvel ezelőtti volt, azaz meglehetősen régi. A szabadalmak engedélyét megadó ország vagy szervezet többnyire az Amerikai Egyesült Államok, a *Szellemi Tulajdon Világszervezete* (WIPO = World Intellectual Property Organization) és Kína.

A kérdőívek kitöltésére azokat az írókat kérték föl, akik idéztek korábban szabadalmat a munkáikban. A beleegyezési arány 100%-os volt. A kérdőív válaszai alapján a kutatók többsége az ingyenes adatbázisokat veszi igénybe. Kizárólag keresőszót alkalmaznak a szabadalmak nemzetközi besorolási száma helyett, nem tartják szemmel rendszeresen az új szabadalmakat, nincsenek tisztában az idézési szokásokkal az egymáshoz kapcsolódó szabadalmaknál, és nem elemzik körültekintően a dokumentumokat.

Kísérlet

A könyvtárosok ezután egy tesztcsoportot hoztak létre, annak felmérésére, hogy hogyan tudnak együttműködni a kutatók és a könyvtárosok. A projekt témájaként a kerámiamembránok módosításának technológiáját jelölték meg. A kutatócsoportban egy professzor, egy tanársegéd és három végzős hallgató kapott helyet, míg az információszolgáltató csoportban egy főkönyvtáros és két könyvtáros. Mind a három könyvtárosnak képzettsége volt az adott szakterületen, a csoportot vezető könyvtárosnak doktori, a másik két könyvtárosnak mesterfokozata.

A projekt elején a könyvtárosok tréninget tartottak a kutatóknak, melyen szó esett alapvető szabadalmi ismeretekről, a különböző adatbázisokról, és azok előnyeiről, valamint olyan hasznos elemekről, mint a szabadalmak nemzetközi besorolási száma (International Patent Classification System Number). Ez a fázis sokat segített abban, hogy a könyvtárosok is többet tanuljanak a kutatás témájáról, valamint segítette kiépíteni a két csoport közötti bizalmat és tiszteletet.

A kutatás kezdeti szakaszában 173 releváns szabadalmat találtak, melyeket aztán az egyik könyvtáros az Innography analízáló szoftverrel megvizsgált, valamint a hozzájuk kapcsolódó szabadalmakat is, így a kutatók összefüggőbb képet kaptak a téma makrokörnyezetéről. A dokumentumokat aztán mélységükben vizsgálták meg, szintén a szoftver segítségével, ahol a könyvtárosok a szabadalmak idézettségének elemzése által újabb hasznos információkkal tudtak szolgálni a kutatócsoportnak.

Annak érdekében, hogy a kutatóknak időt spóroljanak, a szabadalmi hivatali minősítéssel rendelkező könyvtáros magára vállalta a szabadalmak monitoringját, melynek területét a kutatók szabták meg. A könyvtáros három hónapon keresztül figyelemmel kísérte a szabadalmi adatbázisokat azzal, hogy vannak-e új, a témába vágó szabadalmak, melyeket aztán rendszerezett és egy beszámolóba foglalt.

A kutatás végén a csoport olyan eredményre jutott, melyet szeretett volna szabadalomba foglalni. Ennek kezdeményezését Kínában csak a szabadalmi hivatalok alkalmazottai tehetik meg, így ebben a könyvtárosok nem tudtak segíteni, azonban jelentősen megkönnyítik a kutatók számára az odáig történő eljutást.

Konklúzió

A kísérlet pozitív irányba változtatta meg a kutatók könyvtárosokról alkotott képét, valamint az arról formált véleményüket, hogy a könyvtárosok eredményesen tudnak részt venni a kutatási folyamatban. A tapasztalatok szerint, minél korábban kapcsolódnak a könyvtárosok a kutatásba, annál hasznosabb információkkal tudnak szolgálni.

A beágyazott szabadalmi szolgáltatás olyan tényezőkből áll össze, mint a keresési módszereket feltáró tréningek, szabadalmi információk analízise, monitoringja és segítségnyújtás új szabadalmi kérelem beadásában. A régi szolgáltatási módozzal szemben egy célorientált, személyre szabott szolgáltatásról beszélhetünk, mely időt spórolhat meg a kutatóknak. Ehhez azonban olyan könyvtárosokra van szükség, akik az adott témakörben rendelkeznek tudományos háttérrel, valamint részesülnek olyan képzésben, ahol elmélyíthetik tudásukat a szabadalmak jogi hátteréről, azok kérvényezéséről, valamint a keresési és elemzési módszerekről.

/FENG, Jun – ZHAO, Nai Xuan: A new role of Chinese academic librarians – the development of embedded patent information services at Nanjing Technology University Library, China. = Journal of Academic Librarianship, 41. köt. 3. sz. 2015. p. 292–300./

*(Henézi Katalin
az ELTE BTK informatikus
könyvtáros mesterszakos hallgatója)*